

Medeltidsveckan 2024 – Hästrasen Akhal-teke

Hästar som visas: Jaspis och Kalcita, ägare Anne Ohlsson

* * *

Den tystnad som föregår gryningen råder över Karakomöknen. Som om alla levande varelser håller andan, väntar, vaktar. En ljusstråle skjuter upp i nordöst och färgar himlen rosa. Samtidigt börjar sanden vibrera. I nästa ögonblick stormar en grupp främmande nomader på sina metallglänsande hästar in mellan jurtorna. De tar med sig allt av värde, inklusive de hästar som finns i lägret. Långt innan himlen blivit blå är de borta igen. Två av inkräktarna har fallit för försvararnas pilar. Den ena är död och hans häst borta. Den andra vrider sig i plågor, men över honom vakar en guldkimrande häst, beredd att försvara sin ryttare till sista blodsdroppen.

* * *

Den här scenen skulle ha kunnat utspelas under en lång period av rasen akhal-tekes historia. Hästarnas ursprung ligger flera tusen år tillbaka i tiden. Kanske så långt tillbaka som till skyterna, de första beridna bågskyttarna.

Trehundra år före Kristus, i Makedonien, köpte Alexander den stores far en häst som ingen lyckades rida utom den då tolvåriga Alexander. Sonen fick hästen, som var snabb som vinden, och kallade den Bucefalos. Alexander anförde flera av sina framgångsrika slag från Bucefalos rygg.

Några hundra år senare dyker hästarna upp i historien igen då Han-dynastin i Kina förklarade krig för att erövra vad de kallade "de himmelska hästarna i Dayuan". Regionen ligger norr om dagens Indien.

Kanske red Gengis Khan och hans närmaste män också på akhal-tekeer under elvahundralet. Det har skrivits mycket om deras fina hästar. Och därmed är vi inne i den epik som i Europa kallas medeltiden.

Ursprung

Hästarna sägs ha sitt ursprung i vad som är dagens Turkmenistan och närliggande länder. Rasen har haft många namn, men kallas numera Akhal-Teke efter oasen Akhal och nomadstammen Teke, som levde i området och som länge muntligt traderat hästarnas stamtavlor.

Nomaderna handmatade sina hingstar och skapade starka band med dem, medan ston med föl gick i flock. Stridshästarna täcktes med tjocka filtar för att hålla pälsen kort i de kalla ökennätterna. Förutom rena krig reds hästarna ofta i snabba gerillaliknande angrepp på rivaliserande stammar eller bofasta.

Hästarna ska ha levt i så nära relation till sina ryttare att de stannade och vakade om ryttaren blev skadad och föll av. Kom hästen hem ensam var ryttaren död. Ryttarna värderade sina hästar lika högt som sitt eget liv. Än i dag är rasen känd för att ty sig till en person och vara mycket lojal med sin ägare.

Modern tid

På sjuttonhundralet importerade engelsmännen araber och akhal-tekeer från ökenområdena. De parade dem med inhemska snabba hästar och fick fram det engelska fullblodet. Akhal-teke har också används för att skapa kavallerirasen trakhener samt de berömda vita lippizanerna.

I slutet av artonhundralet annekterades Turkmenistan av Ryssland och uppgick sen i Sovjetunionen. När det rådde svält under trettioalet uppmanade staten folk att äta hästar. Det gick

hårt åt akhal-tekeerna, även om turkmenerna vägrade att äta hästkött. Ett tag fanns bara drygt tusen akhal-tekeer kvar.

För att visa rasens duglighet och därmed rädda dem ordnade turkmenerna en långritt, från Ashgabat i Turkmenistan, till Moskva. Trots att de red fyrahundra femton mil på åttiofyra dagar, varav tre dagar i öknen utan tillgång till vatten, kom hästarna fram i förvånansvärt bra skick.

På sextioalet vann en akhal-teke OS i dressyr. I dag används de ofta inom fälttävlan, en gren där dressyr, banhoppning och terrängprov räknas samman. Många rider också distansritt på dem och på sina håll används de i cirkus. I Ryssland och Turkmenistan rider man kapplöpningar på dem, därför kallas de ibland för Ryska fullblod.

Utrotningshotad

Tyvärr är rasen fortfarande rödlistad, alltså utrotningshotad. Det finns omkring tretusen i världen. Här i Sverige finns det cirka tjugo.

Bara för några år sedan upptäckte en veterinär i Holland att rasen har ett extra organ kopplat till magsäcken. Troligen till för att kunna spara vatten i kroppen. Gissningsvis är det därför de klarat ökenklimat och långritter så bra.

I dag dna-testas alla föl innan de blir införda i stamboken. Den startades i början av 1900-talet av sovjetiska officerare som förstod att uppskatta rasen. Tidigare hade nomaderna hållit reda på hästarna muntligt. Förutom i Asien och Europa finns akhal-tekeerna numera även i Nordamerika och Australien.

Vill du veta mer? Prata med dem som visar hästarna efter paraden!